

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย¹

อภิวัฒน์ กาญจนภักดี²

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ทำให้ทราบว่า การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น มีมานานแล้วในอดีต แต่ที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรของไทยนั้น เริ่มมีปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง และพัฒนาต่อมาอยู่ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 จนกระทั่งมีปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ โดยการป้องกันนี้มีแนวคิดทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา แนวคิดที่รัฐไม่อาจคุ้มครองบุคคลได้อย่างทันทั่วถึง และหลักความจำเป็นไม่เหลียวแลกฎหมาย ที่คอยสนับสนุนให้สามารถกระทำการป้องกันได้ การป้องกันสิทธิเป็นกรณีกฎหมายให้อำนาจบุคคลในการใช้กำลัง หรือการดำเนินการใด ๆ เพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นการที่บุคคลสามารถกระทำการตอบโต้การกระทำที่ภัยคุกคาม หรือเป็นการประทุษร้ายได้ โดยการกระทำนั้นกฎหมายได้ให้อำนาจไว้

การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายของไทยในปัจจุบันนี้ มีการบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 โดยหากผู้กระทำการป้องกัน ได้กระทำความผิดหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 68 อันได้แก่ มีภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย ภัยอันตรายนั้นเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ผู้กระทำการจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น และได้กระทำการป้องกันไม่เกินขอบเขต จะทำให้ผู้กระทำการป้องกันนั้น ไม่มีความผิดเลย

โดยหากผู้กระทำการป้องกันนั้น กระทำการไม่ครบหลักเกณฑ์ ตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติไว้ จะเป็นไปได้ 2 กรณีคือ กรณีแรก ไม่ถือว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 กล่าวคือ การกระทำนั้นไม่ถือว่าเป็นการป้องกันเลย ทำให้ผู้กระทำนั้นไม่มีเหตุยกเว้นความผิด และอาจต้องรับโทษทางอาญาได้ หากไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษด้วย ส่วนกรณีที่สอง ถือว่าเป็นการป้องกันที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ ถือว่าเป็นการป้องกัน แต่เกินสมควรแก่เหตุ หรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 ซึ่งเป็นเพียงเหตุผลโทษ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.มัลลิกา พินิจจันทร์ และรองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ตันศิริ.

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) สาขาวิชานิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดสงขลา คณะนิติศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

เท่านั้น โดยจะมีผลทำให้ผู้กระทำการป้องกันนั้น ยังมีความผิดอยู่ แต่เป็นดุลยพินิจของศาลในการลดโทษให้ โดยศาลจะลดโทษให้เพียงใดก็ได้

โดยกรณีที่ไม่ถือว่าเป็นการป้องกันเลยนั้น คือ เป็นกรณีที่ขาดหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 คือ ไม่มีภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย หรือไม่เป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง หรือผู้กระทำไม่ได้กระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น แต่หากการกระทำนั้น มีภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย เป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ผู้กระทำจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น แต่การกระทำการป้องกันนั้นเกินขอบเขต (เกินสมควรแก่เหตุ) จะถือเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69

ส่วนกรณีที่จะเป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 นั้น คือ เป็นการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น ในกรณีที่ภัยอันตรายนั้นยังไม่ใกล้จะถึง หรือผ่านพ้นไปแล้ว แสดงว่ากรณีนี้ ไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าครบหลักเกณฑ์ ตามมาตรา 68 หรือไม่

อย่างไรก็ตาม แม้การป้องกันจะมีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า ยังมีปัญหาข้อกฎหมายเกิดขึ้นอยู่หลายประการ ดังนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการไม่ถือว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 กับการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 เนื่องจากทั้งสองเรื่องนี้มีหลักเกณฑ์บางอย่างที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งคำพิพากษาของศาลก็ได้ตัดสินเป็นแนวทางเดียวกัน เช่น คดีแรกศาลพิพากษาว่าไม่เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย คดีที่สองศาลพิพากษาว่าเป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ทั้งที่สองคดีนี้มีข้อเท็จจริงแทบจะเหมือนกันทุกประการ

คำว่า “เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน” นั้น เป็นกรณีที่เพิ่งมีการบัญญัติขึ้นมาใหม่ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 โดยไม่ได้มีการให้คำนิยาม หรือหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่า “เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน” นั้น คือกรณีใด แต่คำนิยามและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น ได้เกิดขึ้นจากนักกฎหมายและการตีความของศาลฎีกา โดยเมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลฎีกาแล้ว จะเห็นได้ว่า หากเป็นกรณีที่ภัยอันตรายยังไม่ใกล้จะถึง (หมายความว่าความรวมถึง ผ่านพ้นไปแล้ว) อาจจะเป็นได้ทั้ง การไม่ถือว่าเป็นการป้องกันเลย กับเป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ตามมาตรา 69 โดยหากเป็นการกระทำต่อภัยอันตรายยังไม่ใกล้จะถึง (หมายความว่าความรวมถึง ผ่านพ้นไปแล้ว) โดยหลักจะไม่ถือว่าเป็นการป้องกันเลย เพราะถือว่า ขาดหลักเกณฑ์ตามมาตรา 68 แต่หากได้กระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเอง

หรือผู้อื่นแล้ว แม้ยันตราขนนั้นจะยังไม่ใกล้จะถึง หรือผ่านพ้นไปแล้ว ก็จะเป็นกรณีที่ต้องถือว่าเป็นการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ตามมาตรา 69

ประเด็นปัญหาที่สองปัญหาการป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้า การป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้าของไขว่ไทยนั้น ได้มีคำพิพากษาของศาลวินิจฉัยแตกต่างกันออกไป มีทั้งที่วินิจฉัยว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 หรือ วินิจฉัยว่าเป็นการป้องกันแต่เกินสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 และที่วินิจฉัยว่าไม่เป็นการป้องกันเลย

กรณีที่เป็นการป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้านั้น แม้จะมีได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนว่าสามารถกระทำได้หรือไม่เพียงใด แต่เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลฎีกาแล้วจะเห็นได้ว่า การป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้านั้น สามารถกระทำได้ หากผู้รับยันตราเป็นคนร้าย ผู้กระทำจะอ้างป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้ แต่หากผู้รับยันตราเป็นคนดี (ไม่ใช่คนร้าย) ผู้กระทำจะอ้างป้องกันไม่ได้เลย โดยกรณีที่ผู้รับยันตราเป็นคนร้าย จะสามารถอ้างป้องกันได้นั้น จะเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ หรือจะเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ จะต้องพิจารณาจากพฤติการณ์แต่ละคดีไป

จะเห็นว่าเมื่อคำพิพากษาศาลฎีกาของไขว่ไทยแล้ว กรณีที่ได้ศาลได้วินิจฉัยว่าเป็นการป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้านั้น มีเฉพาะกรณีที่เจ้าของบ้านหรือเจ้าของทรัพย์สินปล่อยกระแสไฟฟ้าตามเส้นลวดเพื่อป้องกันทรัพย์สินของตนด้วยกันทั้งสิ้น โดยจะเทียบสัดส่วนระหว่างกระแสไฟฟ้าที่ปล่อยเพื่อป้องกันทรัพย์สิน กับทรัพย์สินที่ต้องป้องกันแล้วว่าได้สัดส่วนกันหรือไม่ หากไม่ได้สัดส่วนกัน แม้คนที่โดนกระแสไฟฟ้าจากเส้นลวดจะเป็นคนร้ายก็ตาม ถือว่าเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ ตามมาตรา 69 (หากทรัพย์สินที่ป้องกันนั้นมีราคาเพียงเล็กน้อย เช่น ปลา กัด ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6490/2548 หรือแดงโม ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 191/2559 หรือผลไม้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4744/2552 เป็นต้น)

ฉะนั้น การป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้า กรณีปล่อยกระแสไฟฟ้าตามเส้นลวดเพื่อป้องกันทรัพย์สินจะถือว่าเป็นการป้องกันได้นั้น ผู้รับยันตรานั้นจะต้องเป็นคนร้าย แต่แม้ผู้รับยันตราจะเป็นคนร้าย หากทรัพย์สินที่ป้องกันนั้นมีราคาเล็กน้อย ก็จะถือว่าเกินสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69

โดยเมื่อศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว จะพบว่ายังมีปัญหาและข้อคิดบางประการเกี่ยวกับการป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้า คือ คำพิพากษาศาลฎีกาของไขว่ไทย ที่ได้มีการวินิจฉัยว่าเป็นการป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้านั้น มีเฉพาะเพียงแต่กรณีที่เจ้าของบ้านหรือเจ้าของทรัพย์สินปล่อยกระแสไฟฟ้าตามเส้นลวดเพื่อป้องกันทรัพย์สินของตนด้วยกันทั้งสิ้น จึงเกิดปัญหาว่า หากเป็นการป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้ากรณีอื่น ๆ (ที่มีใช้กรณีที่เจ้าของบ้านหรือเจ้าของทรัพย์สินปล่อยกระแสไฟฟ้าตามเส้นลวดเพื่อป้องกันทรัพย์สิน) จะถือได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพียงใด และผู้ที่กระทำการไขว่เพื่อเป็นการป้องกันยันตราไขว่ลวงหน้านั้น จะทราบได้อย่างไรว่าบุคคลที่จะได้รับผลร้ายจากการป้องกันจะ

เป็นผู้ที่จะมาก่ออันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย (คนร้าย) เมื่อไม่อาจทราบได้ล่วงหน้าว่าผู้ที่จะมาก่ออันตรายนั้นจะเป็นบุคคลใด และกระทำการของบุคคลนั้นจะร้ายแรงเพียงใด โอกาสที่การป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้านั้น จะได้สัดส่วนกับอันตรายที่จะเกิดขึ้น จึงเป็นไปได้ยาก ตัวอย่างเช่น หากผู้ที่จะมาก่ออันตรายนั้นมุ่งประทุษร้ายต่อทรัพย์ ในขณะที่การกระทำเพื่อเป็นการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้าส่วนใหญ่แล้วมุ่งกระทำต่อชีวิต ร่างกายของผู้ที่จะมาประทุษร้าย ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการกระทำเพื่อป้องกันนั้นสามารถยับยั้งการกระทำของผู้ที่จะมาก่ออันตรายนั้นได้อย่างแน่นอน ซึ่งอาจจะไม่ได้สัดส่วนกัน อีกทั้งยังเป็นการยากที่การกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้าจะเข้าหลักเกณฑ์วิธีทางน้อยที่สุด ที่ทำให้การกระทำไว้

เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้านั้นยากที่จะเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุได้ เพราะการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 68 นั้น ยังต้องอาศัยพฤติการณ์ต่างๆ อีกหลายประการประกอบกันในการพิจารณา เช่นรูปร่าง เพศ อายุ ของผู้ประทุษร้ายและผู้กระทำการป้องกัน รวมถึงการกระทำของผู้ประทุษร้าย เวลาในการประทุษร้าย โอกาสในการเลือกกระทำของผู้กระทำการป้องกัน ความต่อเนื่องของการประทุษร้าย สถานการณ์และสภาพแวดล้อมอื่นๆ เป็นต้น ฉะนั้น จึงเป็นการยาก หากต้องการให้การป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้านั้นครอบคลุมการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 68 ถ้าไม่ได้เผชิญหน้ากับอันตรายนั้นด้วยตนเอง ทั้งนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้า จำเป็นต้องรอศึกษาจาก คำพิพากษาศาลฎีกาต่อไป

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับดุลยพินิจของศาลในการปรับใช้การป้องกันเกินสมควรแก่เหตุกับการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำ การป้องกัน “เกินสมควรแก่เหตุ” กับ “เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน” แม้จะมีการบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 เหมือนกัน แต่ก็ เป็น คนละเรื่องคนละกรณีกัน การพิจารณาวินิจฉัยจะใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน แต่ก็ยังมีคำพิพากษาอยู่เป็นจำนวนมากที่ได้ปรับใช้ทั้งสองเรื่องควบคู่กันไป อีกทั้งยังมีคำพิพากษาบางเรื่องที่วินิจฉัยไม่ตรงกับหลักของแต่ละเรื่อง จึงทำให้ส่งผลแก่ผู้ที่ทำการอ่าน ศึกษา ค้นคว้า หรือสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ เกิดความสับสนหรือเข้าใจผิด

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกัน โดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่ถือว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 กับการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 ควรจะมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติม เกี่ยวกับขอบเขต และหลักเกณฑ์ของการป้องกัน “เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน” ให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69 ให้มีการเพิ่มเติมถึงขอบเขต และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน “เกินกว่ากรณีแห่งการ

จำต้องกระทำเพื่อป้องกัน” นั้นอยู่ในวรรคสอง โดยอาจมีการบัญญัติเพิ่มเติม ดังนี้

“การป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน หมายถึง กรณีที่ภัยอันตรายแผ่พันไป แล้ว หรือ ภัยอันตรายยังไม่ใกล้จะถึง แต่ได้กระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นแล้ว” เป็นต้น

2. ปัญหาการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า ควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย เกี่ยวกับการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้าให้ชัดเจนขึ้น โดยให้มีการบัญญัติถึงขอบเขต และหลักเกณฑ์ของ การป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา โดยให้มีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกัน ภัยอันตรายไว้ล่วงหน้าเป็น มาตรา 68 วรรคสอง เพราะการกระทำที่เป็นการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า นั้น เป็นสิ่งที่ค่อนข้างจำเป็นต้องมี เนื่องจากสภาพสังคมที่ซับซ้อน ปัญหาอาชญากรรมทวีความรุนแรงมากขึ้น ทุกขณะ จึงไม่อาจที่จะพึ่งพาเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ในหลาย ๆ กรณี ถ้าจะรอให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ อาจจะไม่ ทันการณ์ อีกทั้งการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า นั้นไม่ใช่มีแต่เฉพาะกรณีที่เจ้าของบ้านหรือเจ้าของ ทรัพย์สินปล่อยกระแสไฟฟ้าตามเส้นลวดเพื่อป้องกันทรัพย์สินของตนเองเท่านั้น แต่ยังมีกรณีอื่นอีกหลายกรณี ที่ยังมิได้เกิดขึ้น และยังมีได้มีการวินิจฉัยจากศาล จึงไม่อาจที่จะรอศึกษาจากคำพิพากษาของศาลฎีกาเพียง อย่างเดียวได้ อาจส่งผลต่อผู้ที่ประสงค์จะทำการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า ในกรณีอื่น ๆ ไม่มั่นใจว่า การ ป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้าของตนนั้น จะสามารถกระทำได้หรือไม่ เพียงใด

3. ปัญหาเกี่ยวกับดุลยพินิจของศาลในการปรับใช้การป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ กับการป้องกันเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ควรจะมีการแยก “เกินสมควรแก่เหตุ” กับ “เกินกว่ากรณีแห่งการ จำต้องกระทำเพื่อป้องกัน” ออกจากกันให้ชัดเจน โดยควรบัญญัติให้อยู่คนละมาตรากัน หรืออาจจะบัญญัติ อยู่มาตราเดียวกันก็ได้ แต่ควรที่จะบัญญัติอยู่คนละวรรคกัน เช่น วรรคแรกบัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง “เกินสมควร แก่เหตุ” ส่วนวรรคที่สอง บัญญัติเรื่อง “เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ” เพราะมีหลักเกณฑ์ ที่แตกต่างกัน แสดงว่าเป็นคนละเรื่องคนละกรณีกัน จึงไม่ควรที่จะบัญญัติอยู่ในมาตราเดียวกัน เพราะจะทำให้เกิดความสับสนได้ อีกทั้งเมื่อการป้องกัน “เกินสมควรแก่เหตุ” กับ “เกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำ เพื่อป้องกัน” เป็นคนละเรื่องคนละกรณีกัน การพิจารณาวินิจฉัยก็มีหลักเกณฑ์ที่ต่างต่างกัน ดังนั้น ผู้พิพากษาที่ทำการวินิจฉัย และทำคำพิพากษานั้น ควรที่จะมีการปรับใช้เพียงกรณีใดกรณีหนึ่งเท่านั้น ไม่ ควรที่จะมีการวินิจฉัยปะปนกันไป และควรปรับใช้ให้ตรงกับหลักเกณฑ์ของแต่ละเรื่องให้ถูกต้อง เพราะแม้ ประเทศไทยจะใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) ก็ตาม แต่คำพิพากษาของศาล โดยเฉพาะคำพิพากษาของศาลฎีกา ก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เป็นสิ่งที่ผู้คน โดยเฉพาะนักกฎหมาย ยึดถือ และใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และปรับใช้ในชีวิตประจำวันมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 11 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ :

บริษัทกรุงสยาม พิมพ์ซึ่ง จำกัด, 2562.

จิตติ ดิงศภักย์. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555.

สทรรฐ กิติ สุภการ. หลักและคำพิพากษา (Legal Principle and Judgments) กฎหมายอาญา (Criminal Law), พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์, 2561.

สุพิศ ประณีตพลกรัง. หลักและทฤษฎีกฎหมายอาญา. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2560.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ปัญหาพิเศษในกฎหมายอาญา. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

วิทยานิพนธ์

ฤทธิรงค์ สมอุดร. การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ศึกษาเน้นหนักเฉพาะกรณีขอบเขตของการป้องกัน.

วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.